„ЗАСТАВА“ излази редовно: средом петком недељом, на целом табаку, а уторником на по табака.

ЦЕНА ЈЕ ОВА
за Аустро-Угарску:
на целу годину . . . . . 14 ф. — н.
на по године . . . . . 7 ф. — н.
на четврт године . . . . . 3 ф. 50 н.
на 1 месец . . . . . 1 ф. 20 н.
За Србију (у сребру).
на годину 35 дин. на пола године 17½ дин. на четврт године 9 динара.

ЗАСТАВА.

ОГЛАСИ рачунају се по 6 новч. од сваке врсте оваких ситних слов а за жиг плаћа се по 30 новч. сваки пут.

ДОПИСИ шаљу се уредништву, а предплата и огласи администрацији „ЗАСТАВЕ“ у Нови Сад у дунавској улици.
РУКОПИСИ не враћају се натраг.

Поједини бројеви стају 10 новч.

БРОЈ 8. У Новоме Саду у петак 16. (28.) јануара 1881. ГОДИНА XVI.

СВЕТОСАВСКА СЛАВА — НЕКАД И САД.

Јуче прослави српски народ православне вере на све стране име и спомен првога преосвештеника и просветитеља свога св. Саве. Свакогодишња слава та код Србаља показује тесну историјску свезу народности српске са вером православном. Но највећу важност има Светосавска прослава у оном делу народа српског, који је најстарији историјски споменик самосталности цркве српске — достојанство патријаршије из старе постојбине овамо пренео, и који је ту самосталност цркве у интересу како цркве тако и народности своје оградио бедемом установе српског народно-црквеног сабора — конгреса, где и народ учествује у уређењу, управи и контроли спољашњи црквени дела, и просветни завода своји, у чему је и свеза између цркве и народности оличена. Док српски народ с ове стране није имао никаквог поља зи политични живот и развитак, била је светосавска слава једино огњиште, око кога се народ скупљао, и на ком је разгревао груди своје осећајима не само православља, него и народности своје. Ту се, и ако не на једном месту, али ипак у једној целини душевној видио и осетио он као један народ, и крепио се не само вером, него и — свести народном.

Данас се истина српском народу с ове стране раширио зреник и круг јавног живота, и он и другим путем, путем радње, уставне борбе, и обране тражи политична и просветна јамства за обстанак и развитак свој; али како он још нема сигурнога круга за свој делокруг на томе пољу и у томе правцу, то ипак, особито у тежим околностима заклања се за бедем установа своје вере, и онда је обично и светосавска слава у народу живља и значајнија.

Но она је још значајнија у време, кад се и темељ пољуља нашем народно-црквеном животу, на коме лежи историјски споменик, око кога се народ на дан св. Саве скупља.

Какав је у том погледу овостраном народу нашем и лане и ове године дан св. Саве осванув — то народ сам највише осећа, и с тога је гласом многобројни већи обштина своји, своји неспречени епархијски скупштина и свога органа народно-црквене управе лека потражио, да се поврати редовно и узакоњено стање у нашој автономној народно-црквеној управи.

Но да не би и на годину светосавски дан у оваком стању дочекали, ваљало би да законитим путем још живље порадимо око тога, да се уклоне препреке, које на путу стоје, да наш народно-црквени, а с тим и просветни живот у правилни течај дође.

Од саборског одбора означена депутација одборска јамачно ће скоро извршити свој задатак, ступити пред уг. министра-председника, и тегобу и жељу народа представити.

Но како је већ познато мишљење, и тако рећи одлука на тој страни, то ће и овај корак бити тек формалне вредности; у ствари већ знамо на чему смо. Није питање само, кад ће се састати народно-црквени сабор, и да то што пре буде, него је главно то: да сабор тај автономним путем расправља о фактичној промени у нашој јерархији, о посљедицама њеним и условима повратка редовног стања. За то ће се ваљати побринути, чим резултат делегационе мисије познат буде, и тиме даљем законитом поступку пут отвори.

Време би било, да се и за тај случај промислимо.

У овом је листу било помена о народном збору. Међутим услед тога, да су све сазване епархијске скупштине, односно већина епархија, непосредно или посредно изјавили своју жељу, и да се особито с погледом на део народа, који је у тим епархијским скупштинама представљен био, као и да су остале епархије спречене биле и још су — може се то узети као глас целог народа.

Но како, као што споменусмо, ствар са вероватним одговором одборској депутацији у другу стадију ступа, нарочито ће у питање доћи не само рок, него и делокруг сабора у оспореном питању: то би ваљало већ сад промишљати на решење, или бар међутим на расправу питања: шта онда? Који нам законити начин и пут остаје, да се осигура не само састанак, него и законито и народно-црквено-автономно право и слобода сабора?

О томе би требало да више глава промисле, и за обште обавештење више пера покрену се.

Ми смо чинили, и чинићемо своје, колико нам и умна снага и закон допушта. Не ће нам се замерити, што о св. Сави перо и реч дигосмо, да сународнике и пријатеље народа, а особито који су му законити заступници, не на добру вољу, која је ту, него на журност ствари, потребу јавног договора, а можда и збора подсетимо, да сви по снази учинимо, што је потребно, да се и што скорије, и што правилно поврати црквено-автономно право народа, и слобода сабора, па да трећу светосавску славу дочекамо у — слави.

Политички преглед.

О радњи око **спојења војничке Крајине** јављају из Будапеште, да је краљевински одбор угарског сабора 12. о. м. имао конференцију и ту саставио предлог, који ће служити за подлогу расправама оба одбора. Сутра дан требала је бити седница, на којој су оба одбора заједнички већала о угарском предлогу, па јамачно га и усвојила.

До среде — до тог дана допиру последњи извештаји из Будим-Пеште, што до нас до овог часа, док ово пишемо, стигоше — још није била на **угарском сабору** довршена главна расправа о потрошарини. У понедељак је говорио вођ умерене опозиције, Шењеји, и то против поднеска. Његова беседа, коју за себе на другом месту доносимо, јест кулминација парламентарне дебате о реченом поднеску. Као свагда, кад у којој важнијој расправи загази у ток дискусије, тако је Шењеји и сад јунак дебате о потрошарини. Његову беседу у опште сматрају in optima forma за његов владавински програм. Знало се истина, да пожунски заступник намерава, да удари на поднесак о потрошарини, али нико није мислио, да ће тај конзервативни државник том приликом развити и оне максиме, које сматра за најбољи владавински систем. У толико је био већи утисак, већа изненада. Одмах после беседе посукташе сваковрсне комбинације, особито, што Шењеји том приликом први пут после 1867. год. у јавној саборској седници рече, да би евентуално вољан био, да заузме владино место. Све фракције опосиције пропратише ту изјаву бурним одобравањем, владина пак странка муком мучаше, сећаше као заливена. На сваки начин шењејева беседа јест парламентарна изјава првог реда. — Овом приликом можемо по престоничким листовима забележити, да ће се ова садашња, последња сесија уг. сабора свршити око половине (рим.) априла. У том случају не ће бити обичног ускршњег одмора, него ће сабор све до у очи ускрса бити на окупу и радити, тако да ће бити 4. априла затворен.

Како питање о **равноправности језика у прашком универзитету** стоји у првим редовима дневне дискусије у Аустрији, то неће бити с горег, да својим читаоцима ради бољег им равнања саопштимо главно место из споменице, коју су Чеси професори и доценти са медицинског и философског факултета из Прага пре годину дана министарству тога ради поднели. По што је доказала потребу и могућност, да се оснују паралелне катедре с чешким предавним језиком, и напоменула, да се ново чешко свеучилиште не може једним махом основати, формулише споменица главни захтев Чеха професора овако: „Наставничко тело може се разделити на две колегије по обема народностима. Нека се сваки факултет, где је потребно, раздели на немачку и чешку професорску колегију, које би засновали садашњи професори немачке и чешке народности. Свака би професорска колегија радила свој посао за се, самостално једна од друге. И академијски сенат могао би се при том по народностима на две секције разделити, које би у личним питањима својих припадника, како наставника, тако и ученика, одвојено деловале. Само у другим случајевима, где би се тицало највише управе универзитетских ствари, могле би се обе секције састати, што се за сад на сваки начин може извести. Ученици, који се у једном народносном одсеку упишу у редовне слушаоце, могу опет за то слушати предавања и на другом језику, и то би тако исто важило, као да су их у свом народносном одсеку слушали. Начело слободе предавања треба при том да буде са свим очувано и конкуренција међу немачким и чешким наставницима, које не треба ни један од оба дела да се боји, да буде онако исто слободна, као међу наставницима једне народности.“

Што се тога тиче, како **Тафе о универзитетском питању** мисли, „Политици“ јављају, да се он све једнако још држи оних назора, што их је пред дописником истог листа развио. Ако се пак сви десничарски клубови у тој ствари сложе, те се она узмора коначно решити, онда ће, јавља даље речени лист, влада и њени кругови бити за то, да се подигне засебно, самостално свеучилиште. У том би се случају каролинско (садашње прашко) свеучилиште и његове закладе на двоје поделило, колико се т. ј, може то према основним писмима учинити.

Сељачки покрет у Аустрији опет је добио израза у једном скупу. 11. ов. мес. опет је био у **Кремсу народни скуп**, на ком је било око 500 сељака и грађана. Скуп је донео одлуку, у којој иште, да се у Аустрији влада у духу цара Јосипа; да либерални заступници не одобравају војени прорачун, који постојано расте; да се порезни новац Немаца не даје за пољске и мађарске циљи; да немачки језик буде државни; да немачки заступници из Чешке, сећајући се завештане солидарности, у питању о земљарини сложно држе с осталим либералима и да немачки заступници, погледом на то, што се Аустрија све већма пословењује, размисле, хоће ли још и даље с другим заступницима сносити одговорност, не би ли шта више требало, да напусте саборницу. — Сељаци из Салцбурга хоће такођер скорим да приреде сељачки скуп и да саставе сељачку дружину по примеру горњоаустријске.

Тишина, што је у **грчко-турском спору** настала, од како је предлог о пороти напуштен, још није прекинута. Велики кабинети договарају се сад, шта да чине. Докле су дошли и да ли ће од отих договора бити у опште каква успеха, то се до овог часа ни по чим не види. Преко Беча и Париза јављено је у суботу у Берлин, како је грчким заступницима наложено, нека великим кабинетима пријаве, да ће Грчка у ноти разложити своје становиште, ако се усвоји, да се у Цариграду саставе конференција великих заступника, која би на ново узела грчко питање у претрес. Мисли, што су их грчки заступници том приликом развили, у главном су овако текле: Ако се конференција посланика мисли латити медијације, онда поред Турске мора и Грчка бити саслушана; неправо би било, кад би отпор Турске против берлинске конференције био тим награђен, што би Јевропа Грчкој нешто наложила, против чега она не може ни камо даље апеловати. Вели се, да је на то Бартелеми Сентилер одговорио, да конференција не ће имати посла с медијацијом, него ће се само тога ради састати, ако се тј. у опште састане, да дозна, каке уступке више мисли Порта дати, но што је учинила у својој ноти од 21 септембра. Још јављају даље у Берлин, ако се састане конференција, да ће гр. Хацфелд на њој председавати. Међу тим горе наговештену изјаву своју Грчка је у облику окружнице збиља већ разаслала. Окружница је датирана од 8. о. м. и у суботу достављена свим великим кабинетима. Комундуро и у том најновијем писмену остаје при том, да одлуке берлинске конференције морају бити извршене. Толико се зна о тој најновијој грчкој ноти, и још то, да она није одговор на турску ноту од 2. о. м., као што су неки мислили, иначе ништа.

Талијанска дружина и странка, што је позната под именом **„Jtalia irredenta“**, опет је у јевропском новинарству дигла велику вику. „Иредента“ приређује скорим у Риму скуп својих присталаца и тршћански тајни одбор предао је Гарибалду мандат, да он на том скупу заступа тршћанске и редентинце. Ова последња причина врло је узбудила аустријску штампу, и ова у сав глас осуђује поступак тршћана. Скуп званично носи име „Comitium comitiorum“, а одређен је на јучерашњи дан, 15. о. м. То не ће у право бити народни скуп, него скуп заступника раденичких, демократских и др. дружина, што их по талијанским варошима има. Свака задруга може на њ послати по три, сваки „комицијски одбор“ из већих вароши по пет заступника. Само заступници са правилним пуномоћијем имају приступа. Кад скуп донесе одлуку, онда ће се народ из Рима скупити на „пијаци дел пополо“ (народном тргу), ту ће му се одлука комицијина поднети, и он ће је онда својим „плебисцитом“ потврдити. Тај ће плебисцит ићи од вароши до вароши по свој Италији и у свакој ће се држати народни скуп. До „комиције“ пријавило се преко 700 дружина и одбора, да ће на њу послати своје заступнике. Кад уз то још дођу „плебисцити“, онда се може мислити, каква ће то важна изјава бити.

Разматрајући, има ли и колико има изгледа, да се може успоставити **мацинијевска Италија**, „**Северонем. оп. нов.**“ пишу: Француске у гамбетином смислу, на чију је помоћ „Иредента“ лане канда рачунала, још нема. Поновљено задиркивање Аустрије под гарибалдовом фирмом тешко да може човек друкче разумети, него тако, што „Иредента“ мисли, да ће доћи до раздвоја међу Аустријом и Русијом, чим би Талијани без по муке онаку исту жетву пожњели, као оно 1870. год.; но пансловенска револуцијска странка, која има сличне тежње, у последње је време у Русији очевидно изгубила уплив. И руски народ живо жели мира. Не узимајући у обзир ни расположај народа, царска руска политика увидеће, да ни њој не лежи у интересу, да дуже одржава солидарност с реченим живљима. Докле год буде монархија и докле год, осим Француске, можда друге велике републике не пођу против Аустрије, за иридентинце канда нема изгледа. Свакако је пожелано, да талијанска влада поради, не би ли разбила облак са догледа мира.

Ђен. Скобељев јавља **са бојишта из Азије**: По што довољно утврдисмо своје посиције и табор. отесмо об ноћ од 3. на 4. јануар посицију, двадесет аршина испред непријатељских зидова. Непријатељ се свом снагом упињао, не би ли нас из узетих посиција истиснуо, али све бадава, 4. јануара у 7 сах. у вече нападне непријатељ свом снагом на нашу средину и лево крило; на целој прузи скоро наста жесток бој, било се прса у прсе. Непријатељ би с великим губитком од наших опкопа потиснут и преко градских бедема погоњен. Како одбисмо нападај, кренусмо се опет у на пред портификаторским начином, не бисмо ли појачали своју обранбену пругу. Руски губитак јест: 1 официр, 12 војника мртви; 4 официра и 78 војника рањени. Опкопе је тешко дознати, јер је опсадничка војска десетороструко мања, него ли снага браниочева. Саперски послови још трају. Глава саперског опкопа стоји 17 аршина испред градских зидова 5 јануара беше руски губитак: 4 војника мртва и 17 рањених.

Беседа дра Стевана Павловића
председника „Матице Српске“
држана у свечаној седници књижевног оделења „Матице Српске“ о св. Сави.

Велештовани зборе!

Отворајући ову свечану седницу сматрам за своју милу дужност пре свега поздравити вас, велештовани гости, што се потрудисте те дођосте овамо, да у племенитој заједници прославите празник св. Саве*), угодника божјег и просветиоца народног, а уједно да дате хвалу својим народним добротворима и врлим сународницима. Пре него штована господа говорници започну своју реч, намењену овој слави, нека ми као начеонику овог штованог друштва буде слободно, да прозборим коју о значају данашње свечаности.

У данашњи дан слави наша света црква св. Саву, пређе званог Растка, сина великог Стевана Немање, славног владаоца српског, као угодника божјег, а народ наш слави га уједно као просветиоца свог. Тај је дан изабрала Матица Српска, да прослави спомен и осталих добротвора и заслужних људи народних.

Јер св. Сава, који је у мрачној манастирској ћелији тињао као блага светлост кандила му, пред којим се постом, молитвом и науком спремао за виши задатак свога живота, синуо је као сунце кад се вратио у средину свога народа и обасјао му путе к обштем добру и напредку, обасјао свеколико обзорје народа српског.

Око тога сунца блистају остали добротвори народни као сјајне звезде, а међу њима као звезде прве величине Сава Текелија, који је са својих узвишених врлина знан целом народу српском, и Сава Вуковић, знан као први оснивач српске ђимназије новосадске.

Св. Сава показао се као узор-човек не само српском народу него и човечанству. Показао се као човек у пуном смислу речи, као достојан првосвештеник и вредан члан свога народа.

Многе су сласти светске, многе неприлике људске, које човека као зли дуси заносе и одводе са правог пута те га заводе на странпутице. Иште се јака племенита воља, јуначки дух, да одоли сластима светским, да савлада неприлике људске. Иште

*) Родио се 1169. умр'о 1237.

се најсилнија и најсјајнија победа: победа над самим собом.

Ту је победу одржао св. Сава заменивши сјајне дворе својих дедова са мрачном ћелијом манастирском, и светске угодности са угодностима, које даје спокојство душе и племенита тежња. Тим се показао као човек у свему свом достојанству и величанству.

Као првосвештеник знао је прикладно саставити користи цркве са користима народа свога те је са крепком молитвом спојио и крепку и племениту радњу, којом је утврдио добро цркве и народа, узвисивши оној славу а овом понос, обојима срећу и напредак. Тиме даде леп и силан углед и потоњим нараштајима: какав треба да је народни свештеник, какав ли првосвештеник.

Као вредан члан народа свога вешто и ревњиво знаде употребити тадашње прилике. Старајући се за његов напредак сваке врсте изради у тадањег латинског цара и патријара те се српска црква самосталном прогласи и на жељу истога цара и патријара и народа српског он јој постаде врховни старешина као први архијепископ српски[1]), па као такав уреди српском народу свештенство, поглавито више свештенство, уреди му просветне заводе. А колика му снага и разборитост би у државним пословима, то је најбоље показао, кад је своју завађену браћу Стевана првовенчаног, краља српског, и Вукана над моштима отца Стевана Немање, потоњег св. Симеуна, измирио[2]), у онај кобан час, кад је од спољашњег непријатеља грозила погибао држави и народу српском, и кад је доцније измирио синовце Владислава и Радослава,[3]) те се овај оном као краљу српском покорио а сам повалуђерио, чиме би уклоњен раздор у народу и пропаст од државе. Измиру између Стевана Првовенчаног и брата му Вукана, као и тадашње кобне прилике згодно обележава сам Стеван, који ради тога беше дозвао св. Саву из св. Горе, овима речма: „оскврьни бо се земля наша безаконни нашими и убиьна быст кръвми и ньпадохомь ръ плѣнь инопльменьнькь.“[4]) Тиме св. Сава опет остави потомцима пример, како особне завађевице и унутрашња трвења ваља угушити кад је стало до тога, да се обшта погибао уклони и да се спољњем непријатељу одузме мах, да се не меша у послове рођене браће и судија им буде.

Како видимо, св. Сава је сву моћ и све своје душевне врлине развио и као човек и као грађанин државе те је у пуној мери извршио прави задатак живота. Истина је, да као обични људи морамо зазрети од оваке величине његове, али зато ипак не треба да се побојимо и очајамо, као да се не бисмо могли угледати на њ у делању за обште добро. Он се и трудом и науком и прегоревањем својим и свога големог блага старао за обшти напредак свога народа. И ми ако не можемо све ове врлине, али бар гдекоју можемо развити. Јер се племените дело не мери по величини своје последице него по племенитом смеру, из којега је поникло. Није сјајно племе, нити су сјајни двори и богаштина учинили св. Саву великим и вечитим, него га учинише велика дела његова.

Синан-паша у варварској својој љутњи и освети могао му је спалити[5]) тело његово и расути пепео, али му није могао уништити спомена у народу и човечанству, који је изнад домашаја снаге људске.

И тако, велештовани зборе, ако мислимо, као што сам уверен о вама, достојно прославити светог Саву као угодника божјег и просветиоца народног а уз њега Саву Текелију као добротвора народног и друге врле сународнике наше, онда пођимо и ми њиховим стопама и делом покажимо, да их доиста штујемо и славимо. Који трудом, који науком, који иметком припомозимо своме народу у обштем напредку те успокојимо своју савест за живота а утврдимо, овековечимо свој спомен у потомству. Нека су Бог зна како скупоцени мраморни споменици које ће нам можда наши наследници подићи, али те ће споменике кад тад зуб времена истрошити а лепо ће име и леп глас и изнад гроба благодетним зраком блистати; нека су захвални наследници како му драго, али је захвалнија савест и спокојство душе ономе који учини дело за обште добро, којему не може ваудити случај и трошна светска пропадљивост. Кратак је живот, хитри му часи а незнан крај — за то не дангубимо да се за вечити живот побринемо.

То је, велештовани зборе, што сам по својим слабим силама имао казати вам о значају ове свечаности, која желим не само да буде по речима него и по делима права свечаност. А сада послушајмо штовану господу говорнике, нека нам они по обичној својој вештини испричају врлине неких наших сународника.

[1]) Г. 1221.
[2]) Г. 1208.
[3]) Г. 1234.
[4]) Шафарик, Pamat стр. 19.
[5]) На Врачару у Београду г. 1595.

Говор Јована Грчића

професора на српској великој гимназији у Новом Саду, који је држао о светосавској слави у дворани срп. вел. гимназије 14. јануара 1881.

Штовани зборе!

Светковина ова данашња, којом славимо светлу успомену првог нам просветитеља Саве, од превелике је важности, од преголемог значаја баш овде у школи. У души млађаног школског нараштаја има нека још да рекнем нерашчишћена слутња, чежња и тежња, па баш успомена на такве одабране карактере, као што је наш светитељ, слављење таквих великих људи показује догледну циљ оној слутњи, чежњи и тежњи, даје младом свету чврсте воље, пожртвовања и оданости ка великој каквој достижној мисли, ка идеји каквој народној. Света је истина, да ће у младићу оживити, васкрснути идеал, што га је већ са мајчиним млеком посисао, ако му пред очи метнеш ликове узоритих великана, ако му срце и душу њима испуниш. Видиће тада, да несме бити незахвалан према онима, који су га за навек задужили, видиће, да неможе одолети, но да се мора сећати прошлости, те покаткад интензивније упрети очи у великане народне, који су велику какву идеју изнели и за њу живот свој заложили. Али видиће све то само тако, ако му онај идеал, за који мало час рекох да га је већ са мајчиним млеком посисао, није отупио, ишчезао, ако није у вреви данашњега друштва, чијем је бићу цигло интерес регулатив и најглавнији фактор, залутао те незна да нађе пута. Једино, што је кадро, идеал тај сачувати, обезбедити, да, рâне му дати и усавршити га, јесте васпитање, домаће и школско, и то: васпитање религиозно-морално.

Ако за икога, оно за Србина зацело треба да буде вера, религија главни моменат у васпитању. Та у опште се без религије не да ни замислити право васпитање. Према времену удешена и свесна апликација религије нужна је као кора леба; религија је онај компас, који је кадар у наукама исто тако, као и на пустом, сињем, бурном мору живота најсигурније пута давати. Није истина, да у науци нема религије, да науке не стоје у свези са религијом. Философија говори о главној идеји бића, а и сама је поставила нека религиозна правила. Без сваке су сумње истините оне речи: **Philosophia obiter libata a deo abducit, penitus exhausta ad illum reducit.**

Тик уз религију пристаје морал. Ко је моралан, не може бити ирелигиозан, ко је морално одгојен, неће доћи до ирелигиозности. То двоје искључује једно друго, јер сваки моралан човек има религије.

Школа треба поред науке уједно и религиозних и моралних принципа да даде, ако хоће да буде прави завод, који васпита. Како се темељ срећи или несрећи човековој по правилу још у детињству, и то понајвише у школи зида, то свако трезвено васпитање и настава треба на то највећма да пази, да дете или младић само она искуства добије, која ће му за цео живот бити од спасоносног уплива. Нек иде школа за тим, да младић сазна о богу, о човеку и природи т. ј. о васиони оно, што је човеку нужно, без чега би му знање било једнострано. Ако зна најважније идеалне истине, ако је њима на чисто, укорениће му се у души религиозно уверење; то ће уверење врло много допринети, да се образује за права велика дела, то ће га уверење научити истрајности, из тога ће уверења ниђи врлина; уверење је то ослонац, који не да човеку да у невољама у животу клоне, а да се у срећи понесе. Кад младић зрело мисли, кад је моралан, када је кадар одушевити се за лепо и племенито, када уме себе и друге добро познати, када је свестан, онда му се из душе развија непорушив чист карактер, који човека човеком чини. Само на темељу морала и религије кадро је дете, а и младић научити: шта је штовање угледа, стрпљење, вредноћа, прегоревање себе, понос, послушност, човекољубље, једном речи честитост, без које је апсолутно немогуће, у науци напредовати или доћи до правог образовања душевног.

Задатак је школи, образовати ученику ум и срце, нарав и вољу, а на то су с погледом на године ученика позване средње школе. Треба дакле да су тако удешене, како би могле тај задатак испунити. Та школи није само то намењено, да из младића начини тако званог „светског“ човека, који се знаде по типару клањати, доброг адвоката, трговца рачунцију, вештог радника, тачног званичника, човека, који уме живити, да рекнем „практичнога“, него да га створи човеком у најплеменитијем смислу те речи. Не треба га научити, да пустоши и руши светињу душе човечије; та на млађима свет остаје; млађи нараштај је позван да народу негда предњачи и да га усрећи. Треба га дакле васпитати, наставити како бог заповеда. Школа треба да му покаже прави правац, којим ће поћи у животу, и да га у том правцу утврди; не треба да допусти, да младић буде у томе сам себи остављен; та не зна ти тај још, шта му ваља радити, сав је оличена неизвесност, нагон му вуче га за собом; лакомисленост му је већ у души, те му закриљује очи, да не види силних опасности у животу; склизнуће, пашће, пропашће, за себе, али и, што је још црње и горе, за своје. Школа томе треба да стане на пут, а то ће само тако моћи, ако му уз науке даде и религиозних и моралних принципа.

Упоредо са школом треба да ради и породица, кућа родитељска, да чини своје, те да настајање школе буде успешно. Најревније и најцелисходније васпитање и учење не хасни ништа, ако родитељска кућа морално не потпомогне школу, ако се у родитељској кући догађа баш противно оном, што дете чује у школи, ако родитељска кућа у лаж тера поуке и принципе, што их школа учи. Родитељи су у првом реду позвани, њихова је дужност у напред још за времена побринути се, да се нарав дечија облагороди, па како су родитељи у очима деце своје највећи аукторитети, то ће их они најбоље и моћи навикнути на ред и запт. Све се то наравно даје учинити само тако, ако се у детету укорене чувства религиозно-морална и ако се развију та чувства. Родитељско васпитање одсуђује, шта ће бити после са човеком, јер скоро свагда је: какав отац, такав син. Признати се мора, да баш није лака ствар васпитати децу. И родитељима и учитељима је задатак тежак, али је и леп и узвишен, па ко му одговори савесно по души, биће награђен, јер ће сијати као светило, светлити као звезде небесне.

Благостање човечанства даје се само утврдити васпитањем. Где се васпитање занемарује или где се изопачује, те прелази у пуки механизам, невољни наплаћени рад, лукративан занат, ту ће и највећи народ изгубити животну снагу, нестаће га са лица земље.

И наш век у главном не бегенише баш педагошку идеју. Нестало је за њу сваког одушевљења. Какав дух премудрости и разума, каква врлина, каква правда, каква љубав, какви идејали? Треба то новаца, моћи, себичности и лукавства! То су ти фундаменти срећи човечијој. Па чудна ми посла, доћи до њих! Научиће их нараштај од по муке; неће му за то тек требати брижнога васпитања.

Свагда ће настава само толико вредити, у колико спрема и подупире даље душевно развијање младога нараштаја, у колико бистри идеје, принципе гради, вољу и карактер челичи и човека у моралу утврђује. Нема ли тих резултата, то је васпитање проста дресура а и настава није онда од тога далеко утекла.

Ако нећемо, да нам из школа изађу надрикњиге, полунаучене аутомате, него честити људи, то морамо гледати, да тежиште целе поуке падне на страну моралне праксе, а не на страну теоријскога знања. Сво благо научености, сав чар говора не поможе ономе, ко нема моралнога темеља, озбиљнога карактера, што ти поштовање измамљује; томе радња неће бити благословена.

Предмет, циљ и биће моралу је наука о доброме. А добро је оно, што нам груди уме да испуни највишим и најчистијим блаженством. Блазираном, надувеном свету добро је сувише просто, природно и обично; томе се свету допада, али и то само за који мах, оно, што је ново, што у очи пада, што има ефекта. Добро није оно, што је корисно, не оно, што је пријатно, не оно, што се мора, што је дужност, не апстрактан какав идеал ума, него све то заједно. Као год сваку вештину, свако умење, сваку знаност, тако мора човек и добро проучити; и оно за се тражи неки развитак. Добро најпосле није ништа друго, доли закон и биће човечијој природи и култури, оно што највише одговара најдубљим, најјачим и најтрајнијим осећајима, оно што се у највећој вреви, често сасвим нехотице, указује као здрав разум човечији, као глас савести, оно, што је и у светској и у културној историји било моћна, одсудна снага.

Није морал продукт човечије рефлексије; извор му је у самој природи човечијој, заједно се родио са човеком. Мање више је сваком човеку у опште урођен, у већем степену пак навластито појединим особито одареним људима. Ти су великим делима или наукама на видик изнели божанствени дух свој, дух је тај дичном појавом својом задобио љубав људску, изазвао поштовање и угледање. И код тих је људи било борбе за опстанак, али за опстанак душевни, за част и име, за моралну ексистенцију. Па тако би требало у дубини душе човечије да захвати корена реч: да достојанство човечије не треба да стење под притиском чежње за добити, да више него спољње имање треба ценити правду, истину и племените срце.

И светитељ наш Сава, божанствени узор-дух тај, саградио је огромну зграду неизмерних заслуга за род свој једино на непорушивом темељу религије и морала; религиозно уверење дало му је крила, те се тако узвинуо, а моралне идеје су га крепиле у пожртвовању и истрајности. Па е да би бог дао и добра срећа, те се школски нараштај српски свагда загрејао жарким огњем великога духа светитељевога, по примеру његовом ућуткао силесију саможивих жеља, никада не клонуо, но устремице, назорице, док траје, летио за лепим идеалом, те му достигао циља.

Шењејева беседа.

У седници угарског сабора од 12. јануара о. г. држао је барон Шењеји о потрошарини значајну беседу, која је велики утисак учинила, и која се управо сматра за програм Шењејев. Ту беседу доносимо у следећим редовима.

Одмах у почетку изјавио се барон Шењеји као одлучни противник поднеска о потрошарини. Он побија то са финансијског и народно-привредног становишта. У финансијском обзиру изгледа поднесак шкодљив, јер исти, по његовом схватању, представља са свим промашен покушај на једном пољу, које би под другим предпоставкама и другим модалитетима било изврстан фактор за порезно законодавство. За то је нужна реформа целокупног порезног система и хомогена реформа потрошарине; морала би се пре свега учинити равнотежа између директних и индиректних пореза, и то путем узајамне компензације. Али кад би се поред грдних непосредних пореза још и потрошарина непрактичним мерама пооштрила, то би толико значило, колико и да се способност за продукцију ограничи и тиме да се шкодљиво дела на приватну економију. При својствености господарствених прилика у Угарској, у којој је обделавање земље главни регулатор свог економског живота, погрешно би било веровати да је могућно нове помоћне изворе тражити, а да се већ постојећи не оштете. „Ја сам тврдо уверен — рече говорник — „да ће пројектовани порез под оним нама предложеним модалитетима слаба дохотка донети, да ће промету тако на штети бити, и да ће при утеривању толико муке стати, па ће финанцијални износ мало хасне допринети. Мислим да се никако нећу преварити, ако будем прорекао, да ћемо ми са тим порезом исто тако проћи, као некад са порезом на луксуз. Ми смо се пожурили, да исти створимо, али смо се још већма пожурили, да га отклонимо, како смо увидели његов слаб износ и његову вексаторну природу! Још су важније двојбе говорникове у економском обзиру. Угарска мора сву своју бригу на то обратити, да јефтино производи. Производња је код нас још непрестано скупља него другде, а прва посљедица је томе та, да угарски производи, чије цене не овдашњи, већ иноземски фактори одређују, не могу конкуренцију ни да издрже, а камо ли да победе. Ко ту мисли, да ће тај порез само порезану робу оптеретити, тај хрђаво рачуна, јер ту се мора у обзир узети осетљивост трговачког промета. Трговци ће не само порез, него и тиме скопчани ризико и вексацију прорачунити и тај ће порез ударити на све друге робе, ако то конјуктура допушта. Па како се мисли индустрија унапређивати, кад поскупи потрошак и тиме радничка плата? Министар-председник рече ових дана, да способност конкуренције не ће тиме бити отештана, јер се на ту робу, па дошла она ма из Аустрије, мора порез платити. Говорник дозвољава то, па могуће је, вели, да ће и то за руком испасти, да се аустријска роба свугде извађе и порезом оптерети; али тада се мора признати, да ће се овде и за јевропску и за угарску робу порез плаћати, а у Аустрији на против не.

За тим наставља барон Шењеји: „Ја сам у своје време из политичких разлога говорио и гласао за одржање заједничке царинске области, али под условом, да се интереси Угарске достојно чувају. Ја о томе одношају нећу данас говорити, али толико сам на чисто, да ми, док тај уговор постоји, морамо гледати како ћемо му тешкоће по могућности изравнати. Под владом царинског и трговачког савеза овде потрошарине, а тамо не — то је одлучна добит за аустријску, а штета за угарску продукцију Ако се не варам, то за вас не лежи тежина питања у унутрашњем садржају поднеска; за вас лежи тежина у томе, да се — као што се изражава извештај финансијског одбора — оствари финансијално становиште, по ком би се дохотци бар до оне величине подигли, да се интереси зајмова не морају новим дуговима плаћати, то толико значи, колико обзнанити, да ће дугови ове земље непрестано растити и да ће у истој прогресији са дуговима допасти нам у део слична изненађења као што је садашњи поднесак, и то је баш оно, што овај народ не може више да подноси. Наши терети тако нас тиште, да им ми хоћемо скоро да подлегнемо. Ми их морамо сносити и сносимо их, али од године до године све нове, непознате, несигурне повишице у изглед стављати, то је нешто, што наша земља није у стању ни финансијално ни економно да сноси; финансијално може, што ми погледом на терете достигли већ non plus ultra; економно не може, што је несигурност и зазирање од ново непознатог несносно, што сваки полет угушује, што тековину спречује и страни капитал застрашује; тако је овај народ осуђен на убитачни сисифов посао. Већ четрнаест је година, како ми, јавно и сакривено, порез повишујемо. Подајмо народу том већ један пут времена да се опорави и сабере, да одане, та вечито му не можеш кожу с леђа дерати, јер тиме ће једном са свим малаксати.

Читах у новина, да су државни дохотци у последње доба нешто бољи, и то се сматра као знак неког бољитка. Ја дакле питам, је ли то права политика, кад се одмах после прва знака бољитка на ново уваља систем намета и глобе? Зар не би било човечније и корисније, кад би ми том природном току к бољитку мало одушке дали и тим путем много сигурније дошли до оног малог износа, ког смо ради да добијемо усвајањем овог поднеска? Но, каже се: дефицит је ту, издатци се не могу смањити, а за подмирење дефицита не могу се дугови на дугове гомилати, те тако под тим околностима не остаје ништа друго, него дотле на томе радити, да се бар

интереси од нужних зајмова покрију из доходака. Дефицит је ту, све ако се поднесак и одобри; у кроничном карактеру му лежи дакле зло, а не, ако је исти дефицит за два три милиона већи. Немојте ни пошто мислити, да ми немамо осећаја према осетљивости кредита, да ми не држимо то за велико зло, ако се дуг на дуг гомила, и да смо ми ваљда одушевљени за тај систем, где се и интереси од дугова плаћају новим зајмовима! Све то ми сматрамо за велико и опасно зло. Али још веће и опасније зло, на које вас пажљивим чинимо, биће то: ако грађанинов капитал почне плаћати интересе од дугова, јер то је почетак к пропасти. Ја нећу да црње цртам околности, него што зајиста јесу. Али загледајте по свим слојевима становништва и ви ћете приметити, да и он, баш ка и држава, једу капитал, да је поседник земље управо само закупник државе и њених дугова. То је неодољиво стање, које а пре а после води коначној учмалости. Ми, који гласамо против повишице пореза, нећемо да смањујемо опасности, у којима се налазимо. Али ми вас молимо, господо моја, ако ладноврвно одобрите овај поднесак од проблематичне вредности, немојте као неки аксијом да изрекнете, да се издатци више не могу смањити. Ако имамо да бирамо од два зла горе: или да непрестаним повишењем пореза снаге народу исисамо или да највећим напором издатке смањимо, шта мислите на које би се приволели радије?

Али нама се увек одговара: та ви сте вотирали буџет, па за што тамо нисте тачно означили, где треба да се штеди? Но, ја сам још у буџетској дебати споменуо, да није парламентарни пут да посланик, него да је то једино владина дужност, да у томе предлог поднесе". —

(Свршиће се.)

Земаљска конференција странке независности.

У великој дворани „Гранд-отела Хунгарије" у Будим-Пешти, искупише се 12. ов. м. у 10 сахати пре подне изасланици странке независности из престонице и провинције, на конференцију, где ће погледом на предстојеће изборе за сабор припремити организацију странака. Ко је тај скуп од 300—400 особа пажљивим оком проучио, могло му је одмах у очи пасти, да су се ту слегли по највише заступници из варошког нижег грађанства, средњих и малих земљепоседника, и сељачког сталежа. Говоре су водили саборски посланици странке. Били су ту: Лајош Мочари, Јосиф Мадарас, Алберт Немет, Игњат Хелфи, Александар Чанади, Јосиф Видличкаји, Лајош Тургоњи, Жигмонд Чатар, Карло Етвеш, Коломан Терш, Густав Новак, Габор Угрон, Јулије Верховаји, и др. Данило Ираљи дође тек при крају конференције.

По кратком поздраву Лајоша Мочарија конституциса се звање овако:

За председника изабрани бише: Фердинанд Рагаљи, Јосиф Мадарас, Александар Губоди. За перовође: Лајош Тургоњи, др. Јулије Шварц, Лудвиг Хенталер, и Павле Кун (из Шарошпатака.)

Први говорник беше Јосиф Мадарас. Он разви постанак странке независности. У почетку беше странка у парламенту заступљена са 7 заступника. Ови имадоше да испуне тешку, трудну задаћу. Њиховом челичном издржљивошћу ојача странка и данас броји 70 чланова. Ако у странци и овладају по кадкад противна мишљења у појединим питањима, то ипак влада слога при тежњи за опћом цељи: за земаљском самосталношћу. Говорник најпосле набраја поједине тачке у програму. Прва је тачка: централна организација странке.

Извештач Карло Етвеш опширно описује борбу, коју морају да истрајавају саборски заступници странке независности у парламенту против владине странке против већине, „која је глува и слепа", која сачињава неодољиву силу, и којој је главни кортеш сам министар-председник. Говорник посматра деловање ових мужева већ преко четрдесет година и чуди се њиховој дурашности, њиховом самопрегоревању у борби, која не пружа никакве награде, никаквих достојанства. Тим мужевима одаје говорник највећу фалу и предлаже, да им се вођење партајних послова и даље повери. (Опће одобравање.) Борба владине странке окомиће се при идућим избору поглавито на странку независности. Така је лозинка из Беча поникла.

Владина партаја зазире од странке независности и с тога шиље своје главне кортеше против нас, као оно јуче Мавра Јокајија, који беше дуго времена слављени песник народни. Она зазире од нас, јер види како ми јачамо. Невоља, коју је њена влада земљи проузроковала, то нам је савезник. И доћи ће дан, кад ће сав народ листом устати, да, ако је могуће лепим начином, а ако је нужно и силом скине себи с врата ову владу. (Одобравање.) Али ми нећемо тако дуго да чекамо, док опћа невоља своје не учини. Ми ћемо се у целој земљи организовати, па да до победе дођемо.

Прима се предлог, да се досадања средишна управа задржи.

Павле Кун предлаже, да се досадањем средишном одбору вотира поверење конференције. (Опће одобравање.)

Друга тачка програма беше: извештај о стању странке у појединим окрузима.

Извештач беше Игњат Хелфи. Ко зајиста очекиваше од њега извештаја из бирачких округа, тај се у својој нади преварио. Он говораше као и други говорници више о потреби организације и трудио се да увери сакупљене на збору о сигурној победи. „Ми већ сад хоћемо да већину задобијемо — рече он — и ако је не добијемо, то ћемо ипак тако јако опонирати, да ће нам до утврђења идућег пакта с Аустријом испасти за руком, да владу оборимо. (Одобравање). Невоља је у нашој земљи та, што се нико неће да нађе, па да монарху отворено искаже, да се садашње стање не да издржати. Јер кад би се таки човек нашао, круна би за цело пристала, да тај систем престане. (Један глас: богме не верујем.) Он храбри бираче, да се не дају застрашити, јер при избору имају они мач у рукама. Опширно тумачи, како ће се страначка организација у центруму спровести. Начиниће се једна главна књига, у којој ће бити уписани сви изборни срезови. Да би се средишни одбор могао оријентовати, нужно је, да партајни клубови у провинцији тачно информишу средишни одбор у страначким одношајима, о јачини странке, о њеним успесима и т. д. Исто тако ваљало би да је средишни одбор и у томе оријентован, је ли дотични срез здрав или болестан. Болесним зовемо онај срез, који се мора новчаним жртвама задобити. (Смеј.) На таке срезове ми не рефлектујемо, јер ми немамо новаца. (Густав Новак: Таки срезови ваља да оздраве!)

Александар Чанади примећује, да странка независности не носи по целој земљи исто име. Једни се зову „странка 1848. године," други странка независности, а трећи опет образују фракцију, која је некад припадала левом центруму. Слога између тих фракција мора се и опажати. Он предлаже, да се изрече, да све те фракције стоје на земљишту персоналне уније. (Опће одобравање.) С тога би ваљало да сви клубови, ма они какво име носили, шиљу своје извештаје на средишни одбор, пошто исту цељ пред очима имају. (Одобравање.)

Јулије Верховаји (као извештач за трећу тачку у програму) наглашује, да је партајна организација у земљи врло лоша. На многим местима видимо индиферентизам, који по највише шкоди. Да би се том злу доскочило, ваљало би, да се у провинцији чешће приређују народни скупови.

Предлог се прима.

У том ступи Данило Ираљи у дворану. Сви скупљени на збору подигоше се и поздравише га са дуготрајним, бурним усклицима. (Вичу: „чујмо Ираљија!") Ираљи се подиже и рече од прилике ово:

Он се само с тога указао, што му би јављено, да су Чанадијеви предлози о слози и базису разних фракција странке независности примљени од конференције једногласно. Па и нужно је — наставља говорник — да све фракције приме једно опће име. Он предлаже назив: „државоправна опозиција." (Бурно одобравање.) Он је пре три године ту идеју и Кошуту саопћио и овај је у једном писму ту идеју усвојио. (Верховаји прочита дотично место из Кошутовог писма.)

Габор Угрон жали, што је то питање још једном овде натурено, он мишљаше, да је то већ свршено. Држи, да слога неће тиме бити никако поремећена, ако поједине страначке фракције своја досадања имена задрже. Најбоље је, да се преко те тачке пређе на дневни ред.

Председник Рагаљи: Пошто је дневни ред исцрпљен, затварам скупштину. За обављање неких предлога наставиће се сутра на вече скупштина.

Конференција је свршена била око 1 часа по подне

ДОПИСИ.

(☛) **Цетиње** 5 јануара 1881. Одавде морамо штогод написати и нашој браћи доставити, која читају новосадску „Заставу" да их упознамо са онијема догађајима из овога соколовског гнијезда што их сигурно занимати може, као од браће, која вјечито стражише народну слободу да је непомрачи азијатски полумјесец.

Његово Височанство књаз Никола, који је отпутовао био у половини мјесеца Децембра у Никшиће, нарочито је учинио свој пут, да прегледа стање свога обљубљеногa и јуначнога народа, те да му и помоћи према потреби учини, ђе је у Никшиће са својом посјетом почастијо основну школу, који се по дуже времена у школи забавио и сам лично ученике по штогод из предавања питао, и видјећи дјечије напредовање и умни развитак обдарио је све ученике са 170 форинти; а народне учитеље г. Ђура Поповића као вриједног раденика I и II раз. са крестом Даниловим IV степена, г. Сћепана Мартиновића од III и IV разреда који је у протастој војни за ослобођење, јуначки се у бојевима отликовао, са сребрном медаљом „за храброст" и другом новом медаљом из рата за ослобођење; на којој награди ученици свију разреда поздравише племенитог књаза са бурним „живио" усклицима, и са пјесмом „убавој нам Црној Гори" до стана попратише.

Школе подгоричке мушке, као и женска одпочеле су, а за мухамеданску нашу браћу само се тек дјеца уписују, које иде доста тешко, при свему објасњавању, да отчинска жеља нашег господара не иде на то, да им се дјеца васпитају и науче српској својој књизи марифетима што они кажу; али се тијема дивљацима и фанатичнијем Турцима како сам разумио, тешко може доказати корист васпитања њихове дјеце, и племенита намјера нашег господара, који жели да се сав његов народ свију вероисповести припитоми и науком образује, које код житеља града Улциња турског и римокатоличког сталежа врло пољмљиво иде и желе да им се што прије школа подигне, које ће се идуће године и учињети. Подгорички Турци то су фанатични мудраци, који више разумију турски дин, него све хоће и улеме, које су у Меку и у Медину; али њима доказивати корист народне школе, то је лупати главом о зид, главно је показати им строго: вољу господарску и закон школе за све његове држављане, па ма које вјероисповјести био, почем говори својијем народнијем српскијем језиком, и на које му је одгојио своју дјечицу, као Србин мухамеданске или римокатоличке вјере, а другијем јевиком неговоре већ чисто српскијем.

Како смо разумјели, племенити књаз Никола (као љубитељ просвјете) намјерио је ове године отворити школу главну у Голубовце, као и по многијема селима у Зети, ђе ће се обучавати велики број православне и мухамеданске дјеце, почем су села измијешана са становницима објема вјероисповјестима.

Женски цетињски институт који броји десету годину својега постанка, добио је госпођицу Анђу Поповић Црногорку за учитељку, која је у истом институту свршила своје образовање. Боже дај! да већи број црногорскијех шћери образованијех добијемо, те да би се временом могле употребити у племена црногорска за женску просвјету.

Особље цетињског института састоји се из три учитељке, два учитеља, и једне управитељке госпође Наталије Львовне графиње Месарош која држи дневно, своја одређена предавања и руски језик.

Овај умни расадник женске просвјете у Црној Гори, дао нам је лијепи број образованијех и племенитијех госпођа, које могу дичити овај просвјетни завод, те се подигао сретствима великодушне царице руске, блаженопочивше Марије Александровне, и као споменик братске љубави, према племенитоме владаоцу и његову народу.

Саоштити морамо, да је обдарен од Његова Височанства књаза, пречастни архимандрит г. Митрофан Бан, са златном медаљом Обилића „за храброст," које се броји у јуначким подвизима прво отликовање у Црној Гори; те се исти г. архимандрит при нападају Мехмед-Али-паше на манастир Морачу, изванредно јуначки показао, са сабљом у руци, бранећи манастир са Морачанима, те је по срећи црногорска војска са јуришем и потукла Мехмед-Али-пашину војску.

Чуруг. Игњата Костића више нема. Умро је на богојављење и сутра дан је сахрањен. Рођен је у Чуругу 1824 год. Па које тај И. Костић? запитаће ко. Ево. Он беше син сиромашки, граничарски, тежачки. Учио је само основну српску школу у Чуругу, па гле! још онда је био одличан, први међу првима ђацима. Био је у своје време војник Шајкаш а после пешак. Од ране младости љубио је књигу па је радо и читао. Особито као војник читао је и себи и другима, а приповедао је исто својим речима тако, како нико боље није могао. Особито је памтење имао. Српске поучне и забавне књиге ваљда нема коју он није читао. Ако није купио изискао је на прочитање. Српску историју особито, ал и светску од Бошковића знао је као напамет. „Дневник", „Заставу", „Глас народа", „Панчевац", читао је непрекидно и све разумевао. Особито тубило био је. Па је и суд свој о новинама и чланцима изрицао. Саборе и земаљске и српске знао је у прсте кад је који био и све главно шта је на коме урађено. — Све српске књижевнике и прваке и садање и старије па и млоге стране вође а и неке европске равликовао је и у прсте спомињао и критиковао.

Ко И. Костић нико ваљда није ни умео, ни хтео, ни смео при изборима било за земаљски или српски сабор народног посланика или општинара, свештеника, учитеља препоручивати и бираче саветовати, салетати и својски се заузети.

Игњат је био заузимач за све што се српско, народно и напредно зове. Он је први међ онима био, који су се заузимали, да се у Чуругу „српска певачка дружина" оснује. Не мање је настојавао, да се и „српска читаоница" у Чуругу заведе, којима је установама био члан све до гроба.

Да је све ово о Игњату истина, доказ је, да су га не само сви певачки и читаонички чланови, но и оба чурушка свештеника и многобројно становништво без разлике народности у цркву и до гроба отпратили, и новчано потпомогли, да му погребна опрема и спровод што достојнији буде.

Све ово зато овде набројисмо, не би ли се млоги способнији и материјално могућни Срби на Игњата угледали, — коме буди вечна памет и лака црна земља!

Вести из народа.

— Јуче добисмо позив на прву дечију главбену забаву у Вел. Кикинди, коју је тамошње друштво за неговање музине, „Гусле", о Савин-дану приредило на корист тамошње српске православне основне школе. У програму је било 14 пијеса, песама, декламација, свирке и један говор „Живот св. Саве", који је говорио ученик IV. разреда Мита Печујац. После тако званог академијског дела забаве била је до 5 сах. дечија забава, дечије коло, а у вече игранка. Мило нам је, што овом приликом можемо забележити радосну појаву, да се у нас све то већма одомаћују јавни састанци, на којима се са забавном и пријатном страном спаја и корисна ствар.

Нови Сад 15. јануара. Матица Српска прославила је дан српског просветитеља свечаним начином. По лепом обичају, што га је она тек од неколико година уобичајила, држала је тог дана свечану седницу. Ма да је у то доба права вејавица била, и пак се искупио леп број и чланова матичиних и друге публике, међу којом — то с радошћу бележимо — видесмо и доста чланова млађег и најмлађег наученичког кола. Седницу је отворио друштвени председник беседом, коју на другом месту за се саопштавамо. За тим је члан књижевног одељења Ст. В. Поповић говорио у спомен Павлу Војићу, некадашњем председнику матичином, многогодишњем надзорнику текелијног завода и толикогодишњем председнику будимске српске црквене општине. Нацртавши покојников рад на том пољу, јавном пољу, приказао је беседник и његове друштвене врлине као Србина и човека. Скуп је на крају беседе ускликом „Слава му!" пропратио успомену покојниковy. За тим је такођер члан књижевног одељења, Ђорђе Рајковић, читао биографску црту Манојла Јанковића првог српског штампара из Новога Сада. Јанковић се из прва спремао и спремио био за медицинску струку знаности; но по што се састао и много општио с Доситијем, пробуди се у њему така жива жеља за ширењем књиге и просвете у свом народу, да је набавио штампарију, те овде у Новом Саду почео издавати српске књиге, радећи и сам у тада тек засађиваном врту српске књижевности. Јанковића је много труда и трошка стало док је добио дозволу, да може имати штампарију и књиге штампати, али то не само да га није одбило од његове накане и убило вољу за даљим радом, него је хтео и да покрене периодски лист. Међу тим, та му се жеља не испуни. Скупштина је и Јанковићу у спомен ускликнула „Слава му!"

— Јуче је достојним начином прослављена светосавска слава у овдашњој срп. вел. гимназији, и то по уобичајеном програму. После свечане службе у саборној цркви светила се водица у гимназијској дворани, која беше дупком пуна света. По освећењу водице говорио је гимназијски професор г. Јован Грчић врло вешто изведену и спомену дана прикладну беседу, коју у данашњем листу саопћујемо. — За тим је од стране гимназијске омладине говорио Благоје Бранчић, ученик VIII. разреда лепу беседу о св. Сави коју је красним стиховима украсио. — Као и сваке године, тако се и сад читала имена фундатора и приложника гимназијских и публика је имена главних фундатора поздравила бурним усклицима. — Управитељ гимназије известио је најпосле о најновијем завештају г. Анастасија Гереског из Черевића, ког је исти учинио овд. сиромашним ученицима, у кратко нацртао живот и приказао публици венцем украшену слику овог народног добротвора. Публика је одушевљеним усклицима пропраћала овај извештај и на крају отпевала „многаја љета!" меценату српске омладине гимназијске. По отпеваној светосавској песми свршила се и ова красна свечаност.

Беседа, коју приреди истог дана у вече омладина гимназијска у позоришној дворани, испала је ван очекивања врло сјајно. Публике је било необично много, ма да је целог дана снег завејавао. Опширнији извештај донећемо у једном од идућих бројева, а за сад с радошћу констатујемо, да ће фонд за сиромашне ученике и ове године порастити са од прилике једном хиљадом форината, ако шта више ову своту и не премаши. —

— Из Панчева добисмо јуче телеграфски вест: да је светосавска светковина свечано прослављена у школи, и да ће с вечера бити свечана позоришна представа.

— „Задруга Срба занатлија новосађана" обдржала је данас своју једанајсту редовну годишњу седницу, и на њој расправила по дневном реду, као што је у листу овом назначено било у позиву на ту скупштину. Из штампаног пописа види се, да задруга ова броји 167 задругара, а из извештаја благајника исказује се примање, и по том имање 2333 фор. 31 новч., а издатак 658 ф. 04 новч. За председника задрузи, пошто се дојакошњи, на ново избрани не мога примити — изабран је једногласно овд. занатлија лецедер Стева Гавриловић, за подпредседника дојакошњи ђока Крушедолац папуџија. За благајника Коста Павловић кројач. За секретара умолиће се овд. учитељ Радослав Хорват и да га замени, по потреби, учитељ Милан Јовановић. За прегледаче рачунске изабрани су Мита Николић казанџија, Мита Михајловић берберин и Петар Маркуш шеширџија. Половина одбора годишњег, по правилима задружним зановљена је овим одборницима: Ђорђе Јаснић, Тоша Лазаревић, Панта Срданов, Јоца Немешки, Лазар Стојковић и Танасије Јовановић. У пороту изабрани су овогодишњи поротници на ново. — Од важнијих предмета напомињемо изреком за овај мах извештај годишњег одбора, који је примљен на знање, с тим, да се ове године својим путем и начином изведу недовршени прошлогодишњи закључци, што се тиче вечерње и недељне школе занатске, о заступању задруге при порезивању занатлија код пореске власти, о надзору занатлијске власти, ко ради занат и на ком основу; да се поради око споразумљења занатских задруга српских у смеру опширнијег извађања правила задружних, и т. д. за тим предлог задругара Николе Продановића да се сведе рад одборски на простије пословање и ређе састајање: да се да већег маха и делокруга одборским одсецима и особито да се у свему изведе већа штедња, како би што више

претекло за извађање задружних цели. Скупштина је текла као и до сад, у најбољем поретку и слози и својском заузимању око унапређења задруге ове.

НОВИЈЕ.

— Бар. Херберт, досадашњи Аустро-угарски заступник у Београду, биће отуд одазван и јамачно постављен у министарству спољашњих. Место њега доћи ће у Београд јамачно гр. Кевенхилер, који сад ову монархију у Софији заступа. Но о томе још није ништа коначно решено.

— Преговори српске владе са бонтуовом дружином ради грађења српских железница близу су крају, као што старој „Преси“ бечкој 13. о. м. из Београда јављају. По досадашњим преговорима излази, да ће се железница као државна железница градити; новац за то набавиће се државним зајмом, који ће Бонту и дружини набавити. Другим уговором даће се тој дружини у закуп промет на рачун прометног друштва, које тражи промет и на угарској и на српској прузи.

— Српској народној скупштини поднео је војени министар закон о преуређењу војске. — Скупштина закључила, да посланици имају право да интерпелишу.

— Некадашњи министар грађевина, Здравковић наименован је у смислу берлинског уговора за српског повереника у железничкој конференцији у четверо (a quatre), која ће се у почетку фебруара у Бечу састати.

— Руски листови јавише, да Немачка и Аустро-Угарска потпомажу портин захтев у погледу црногорско-турске границе на Бојани, захтев, по ком не би река, него поречка брда чинила границу. На то „Аж. Сис“ вели: Међународна комисија једино бави се сад тим питањем јер су се све силе при уређењу границе изразиле на корист Црној Гори. Тешко дакле да ће силе сад друкче мислити.

— Као што бечкој „Преси“ из Сретца јављају, министар Стојчев заступаће Бугарску на железничкој конференцији (a quatre) у Бечу.

— „Аж. Рис“ мисли, да ће бити ових промена руским гувернерским местима: Дрентељен из Одесе отићи ће место Черткова у Кијев, где је некад као заповедник војеног округа врло омиљен био. Дондуков ће из Харкова прећи у Одесу. На место Дондукова долази Мирски, некадашњи помоћник великог кнеза Михајила на Кавказу и ратни друг Лорис-меликовљев. То ће се за то учинити, што влада хоће свуд по провинцији да има у народу омиљене и децентралисацији и садашњој владавини погодне начеонике, како би што већма задовољавала оправдане помеске потребе.

— „Б. оп. нов.“ дознају из паришких политичких кругова, да ће Енглеска предложити, да силе узму на се посредништво међу Турском и Грчком.

— Ма да у Цариграду нема још никаких изјава од сила, и пак се онде, као што „Пол. Кор.“ отуд јављају, надају, да ће знатна већина сила пристати на турски предлог од 2. о. м., макар с неким изменама.

— Из Атине јављају 11. о. м., да је грчки посланик из Лондона, Контоставлог, дао оставку, али да му није примљена.

— Краљевским декретом наређено је, да се образују три нова батаљона пешака, једна коњичка пуковнија и један женијски батаљон. — Ратни министар наредио, да се оснују три велика војена стовришта у Пирају, Халкиди и Мисолувђи. — Министар унутрашњих упутио окружне начеонике, нек не дају путне листове за стране земље оним лицима, која су уписана у војничке листе.

Разне белешке.

(Статистика о попису у Аустро-Угарској.) Попис у Аустро-угарској монархији још није у свој својој целини свршен, али смо већ сада у стању да изнесемо неке статистичке податке из повећих места. Варош Беч броји у својих десет округа свега 707.532 становника, а са предместима имаде преко милион становника. Будимпешта имаде 365.512 становника, Праг 159.502 ст., Лавов близу 104.000 Грац 93.351 стан., Брин 81.868, Сегедин 71.000, Загреб 28.202 Линц 42.000, Арад 37.349, Салцбург 24,278; Кечкемет 46.039, Инсбрук 19.138, Тропава 19.239, Колошвар 30.869, Кашава 26,422, Коморан 13.100, Земун 11.766, Сисак 5534 становника. Толико нам је до сад познато, а други пут ћемо ову стастику о попису наставити, док поједина места, нарочито наша српска, буду готова са попису.

(Еркол Дембовски,) знатан талијански астроном, умрьо је 7. јануара у Албицату у горњој Италији. Материјалним средствима будући добро снабдевен, радио је вредно преко 30 година на пољу астрономске знаности, нарочито је испитивао звездана кола. Год. 1878. добио је од лондонског астрономског друштва златну медаљу.

Извишао је и уредништву овога листа достављен:

Просветни гласник I. година, шеснаеста свеска. Издање и штампа државне штампарије у Београду 1880. Садржина: I. Укази Његовог Високанства II. постављења наставника у средњим школама, III., разрешења од дужности наставничке у средњим школама; IV., постављења учитељска; V., премештаји учитељски; VI., разрешења од дужности учитељске; VII., извештај министарског изасланика др. Михаила В. Вујића, професора велике школе, о овогодишњим испитима зрелости на гимназији београдској VIII. Записник главног просветног савета; IX. рад у I. разреду основне школе код саборне цркве за 1879—80 школску годину (свршетак) X., међународни наставнички конгрес у Брислу 1880. год.; XI. Књижевност; XII., просветни добротвори; XIII., белешке о просвети и школама. —

Вештина.

У наклади Таборског и Парша у Будим-Пешти изишле су нове музикалије под насловом: „A szeretem sötét verem.“ Најомиљеније песме Lukács Sándor-a. 1. Rózsás kedvvel jöttem én. 2. Nem kell a szomorúság. 3. Hosszú sorban száll a vadlúd. 4. Bús az erdö. 5. Repül a szán. 6. Ha én piros rózsa volnék. 7. Mért csalogatsz barna kis lány. За певање уз пратњу гласовира или само за гласовир удесио Erkel Elek. Цена 1 фор.

КЊИЖЕВНЕ ВЕСТИ.

У српској књижари браће М. Поповића у Новом Саду

може се добити: сад баш из штампе изишла (у другом издању)

КЛЕТВА ПОЛУДЕЛЕ.

врло занимљив и управо сензациони роман новије књижевности енглеске, — преведен на српски и сад **по други пут на свет издан.** Књига је у формату обичне осмине, 17 табака дебела (или 272 стране.) **Цена 85 новч.**

Омиљеност романа овог и у нашој српској публици посведочава се најбоље — што ево за кратко време дочека и друго издање, ма да је пре тога и у једном најпроширенијем београдском листу први пут у подлистку обелодањено било.

Вештачки заплет догађаја и још вештији, а при том лаки развој појединости и напоследку целине — **чиме да се читалац и читалица не могу с књигом овом растати, док је до краја не прочитају.**

Смер и казна, која постизава себичне пакостнике, који главну особу Едиту нечовечним мучењем до лудила доведоше — изводе ув забаву и поучан пример, да никакво зло на свету, не остаје без казни.

Препоручујући ову књигу **пријатељима сензационих романа,** ☛ дајемо сваком **на пет комада једну на дар.**

У Новом Саду о св. Сави 1881.

Српски књижари и књигоиздавци
БРАЋА М. ПОПОВИЋИ.

☛ **Још се ово у штампи налази:** ☚
I. КРВАВИ КРСТ.
II. КОБНА ЗАКЛЕТВА.

Православном становништву овдашњем.

Овим се званично објављује, да ће се сходно одредби §. 13. А. општинског статута избор друге трећине коцком иступивших чланова црквене скупштине (40 на броју) обавити.

У петак 30. јануара 1881.

(лицем на св. три јерарха) и то од 8 пре па до 6 часова после подне у писаоници месне црквене општине, где је и листа бирачка изложена, која се може тамо у званичним часовима од 15. јануара па до самог изборног дана увидети.

Рекламације противу листе бирачке имају се у току означеног рока црквеном одбору писмено поднети; а приговори против начина избора или против изабраних лица могу се у смислу одредбе §. 12. А. реченог општинског статута примати само за 8 дана, од дана свршеног избора рачунајући, које одбор црквени решава.

У Панчеву 28. децембра 1880.

Скупштина српске православне црквене општине.

ТРГОВИНА И ПРОМЕТ.

СИСАК 10. јануара. 1881. (Пословни весник Шипуша и друга.) Иза нашега последњег извештаја од 8. о. м. имадосмо неколико дана строгу зиму, — тако да су наше воде биле почеле и лед носити, — за тим настало је блажије време али и ово трајало је само три дана — а од јуче показује жива зима од 9—14 гр. даклем имадемо опет строгу зиму.

Као што се време, тако исто мењале су се и цене овде налазећим струкама хране, обзиром на могућност или немогућност привоза, за случај посвемашног затворења воденог пута кроз лед, — а посљедак томе био је да су се неким босанским струкама хране повисиле и данас учвршћене остале.

Шеница банатска, потиска и сремска није знатнијег односа имала а цене остале су накове, како је ми последни пут обележисмо. — Босанске шенице продато је око 2000 метерценти по ф. 9.

Ражи босанске продато је по ф. 8·70.

Кукурузе нове банатске добисмо један терет пак уз све настојање прибавити јој бољу цену, — него ли босанска добива, немогаше се тај успех получити, — од банацке кукурузе продато је 1500 метерценти по ф. 5·50, — а босанске око 1800 метерценти и то лепе здраве и добро решетане по фор. 5·50, нерешетане и нешто димне од ф. 5.25—5·40.

Зоб банацка запемарена, босанска од које је продато до 4000 метерценти получује решетана ф, 5·65—70. — Питање на зоб је добро из Италије, — овдашњи купци повлаче сада повише зоби, јер се говори да ће талијанске жељезнице повисити кирију за храну.

Шљиве без питања ф. 19—19·50. 100 килог.

Пасуљ бели ф· 9·20—30,

Воде су у по бајера.

Члановима „Матице српске.“

По одлуци овогодишње главне скупштине добија сваки члан „Матице српске“ на поклон „Летопис,“ почев од године 1881, све дотле, док у смислу своје задужнице прописане за чланство оброке уплаћује.

Према тој одлуци могу сви такви чланови, а тако исто и они, који су за чланство прописани улог већ исплатили, „Летопис“ примати од **благајнице матичине.**

Ко од чланова жели све четири свеске „Летописа“ за годину 1881 поштом добијати, тај нека на ту цел пошље 50 новч. а. вр. на **„благајницу Матице српске у Нови Сад,“** која ће о тачном разашиљању „Летописа“ бригу водити.

Управни одбор „Матице српске“.

Курс бечке берзе 15. (27.) јан.

5% металица	72.50
Сребро	—.—
Ц. кр. дукати	5.55
Наполеондори	9.38
Немачке марке	38.10

ОГЛАСИ.

Оглас.

Усљед дозволе ц. кр. главног заповедништва као крајишке земаљске управне области у Загребу одј. унутарњи бр. 4691. од 19. марта 1879. хоће се у мјесту Врпоље на дан 11. 12. и 13. фебруара т. г. марвенски, а на дан 14. фебруара т. г. вашар од робе одржавати.

Врпоље, дана 11. јануара 1881.

3—3 **Новоселовић.**

Објава.

Благајна срб. нар. црквб. фондова издаје редовне признанице на путем поште припослану камату на фондовске капитале само онима, који уз камату, и на њу по шкали II припадајући биљег овамо пошљу.

Ово на равнање фондов дужницима.

У Карловцима 4. (16) Јануара 1881

Управа срп. нар. црквб. фондова.

Апотека у Бечу. **J. ПСЕРХОФЕРА** Singerstrasse 15. zum gold. Reichsapfel.

Пилуле за чишћење крви, које су се прије универзалне пилуле звале, заслужују последње име с пуним правом, јер заиста нема скоро никакве болести, у којој ове пилуле нијесу већ тисућеструко своје чудотворно дејство показале. У најупорнијим случајевима, где су многи други лекови узалудно употребљавани, наступило је средством ових пилула небројено пута и после краткога времена савршено здравље. 1 кутија са 15 пилула 21 новчић, један обмотак са 6 кутија 1 фор. 5 новч. по пошти 1 фор. 10 новч. (Мање од једног обмотка не шаље се.) Пошиљање уз поузеће или поштанским упутством.

☛ Безбројна множина писама дошла је, у којима се потрошачи ових пилула на свом опет постигнутом здрављу после најразноврснијих и тешких болести захваљују. Сваки, који је то само покушао, препоручује ово средство другима.

Ми доносимо овде неколико од многих захвалница.

Поштовани господине Псерхофере! Она 3½ обмотка Ваших добрих лековитих пилула не само да су моју болест, за коју сам Вам у мом првом писму јавио, поправиле, него су ју и коначно излечиле. Моја жена, која је од много година овамо на стотине лекова употребљавала и сасвим измршавила била, оздравила је од Ваших пилула, те је опет весела и добро расположена. Ја вам захваљујем у име моје целе породице и желим Вам од свега срца итд. За приложених 10 фор. молим да ми опет пилула пошаљете, да могу другим болујућима помоћи.

У Галцу, 25. фебруара 1879. **Рудолф Ваједнер.**

Благородни господине! Ја сам био тако срећан случајно до ваших крв чистећих пилула доћи, које су код мене чудеса починиле. Мене је на године главобоља и несвестица мучила, једна пријатељица даде ми 10 комада Ваших одличних пилула и ових 10 пилула мене опет за дивно чудо избавише. Са захвалношћу молим, да ми опет један обмотак пошаљете.

У Великом Жкаму, 3. децембра 1878.
Малвина Сабо.

Благородни господине! Ја не могу да нађем удеснијих речи да Вам своју дубоко осећану захвалност на одличном добром дејству крв чистећих пилула изречем. Нећу ни болести, које су ме кроз дуго време мучиле, наводити, доста, пошто сам потрошио једну кутију пестало је свих појава болести и ја сам опет са свим здрав. На захтевање других болесника налазим се побуђеним опет за три обмотка молити. Са поштовањем

У Алтштату 11. септембра 1878. **J. Вагнер**

Рајско 22. новембра 1879.

Високопоштовани господине Псерхофере! Писмено морам и ја и многи други, којима су Ваше „крв чистеће пилуле“ опет здравље повратиле, највећу и најтоплију захвалност изјавити. У врло многим болестима Ваше су пилуле показале најчуднију лековитост, где су сва друга средства узалудна била. При крвотоку код жена, при неправилној менштруацији, тешком мокрењу, глистама, слабоћи и грчу стомака, несвестици и многим другим болестима темељно су помогле. С пуним поверењем молим да ми опет 12 обмотака пошаљете. С поштовањем **Е. Цвилинг.**

У Ченеју, 17. маја 1874.

Благородни господине! Пошто су Ваше „крв чистеће пилуле“ моју супругу, коју је мучила многогодишња кронична болест у стомаку и ревматизам, не само у живот повратиле, него јој и саму нову снагу младости дале, то не могу ја молбама других, који од подобних болести пате, одољети и молим, да ми се опет 2 обмотка ових чудотворних пилула уз поузеће пошаљу. — С високопоштовањем **Блаж Спистек.**

Американска маст против улога, брзо и сигурно дејствујуће, без приговора најбоље средство при свим уложним и ревматичним болестима, као: болести поворске мождане, трзању удова, ишијасу, мигрени, нервозној зубобољи, сијевању у ушима и т. д. 1 фор. 20 новч.

Кинески тоалетни сапун, најсавршенијешто се као сапун дати може, по кога употребљењу кожа опажа као фина кадифа и врло пријатан мирис задржи. Он је врло издашан и несуши се. 1 комад 70 новч.

Танокинин помада од Псерхофера од много година овамо као најбоље од свих средстава за растење косе од лекара признато. Красно израђена велика кутија 2 фор.

Бр. Лендтнера гласовита **Маст против жуљева** у кутијама по 12 комада 60 новч. 3 комада 18 новч. Најбоље и најсигурније средство против овог досадног зла и лако се употребљава.

Животна есенција (прашке капљице) против поквареног стомака, хрђавог варења, утробних болести сваке врсте, одлично домаће средство 1 флашица 20 новч.

Универзална чистећа со од А. В. Вулриха. Одлично домаће средство против свих посљедица нарушенога пробављања, као: главобоље несвестице, грча у стомаку, љутине, шуљева, затвора и т. д. 1 пакет 1 фор.

Mia Poko право кинеско средство (и По-Хо званој), против нервозне главобоље, болести лица, и зубобоље, мигрене и т. д. од многих лечника покушано и препоручено. Једна капа протрвена по челу или слијепим очима на главобоља прође за неколико минута. У три величине по 80 новч. 1 ф. и 1 фор. 50 новч. (паковање 10 новч.)

Прах против ножног зноја. Овај прах уклања ножни зној и тиме проузроковани непријатни мирис, чува обућу и доказано је да је нешкодљив. Цијена 1 кутије 50 новч,

Pâte Pectorale од Жоржа од много година овамо као једно од најодличнијих и најпријатнијих помоћних средстава против слузи, кашља, промуклости, назеба, грудне, плућне и грклашке болести опште познато. 1 кутија 50 новч.

Фијакерски прах је опште познато домаће средство против назеба, промуклости, грчевитога кашља и т. д. 1 кутија 35 н.

Универзална маст од проф. Штендела за ране од обреза и убода, зле чирове сваке врсте, такође за старе, периодично појављујуће се чирове на ногама, упорне отоке жлијезда, за болне фурункуле, трудове, рањаве и запаљене прси, смрале удове, улоге и подобне болести многоструко доказано. 1 тегла 50 новч.

Јетрено уље (ОД МОРСКЕ ШТУКЕ) од М. Магера, истините оригиналне одличне каквоће 1 флаша 1 фор.

☛ Све француске особитости или се у стовришту држе, или се на потраживање брзо и најјефтиније обављају. 3—12

Нек нам буде дозвољено, да високопоштоване госпође домаћице учинимо пажљивима на велику штедњу, која се у томе састоји, да се поред праве кафе

КАФА ОД СМОКАВА

кува. Тиме се две користи постигну; 1) кафа добија пријатан укус; 2) цела ствар много јефтиније стане. Тако дакле препоручујемо нашу **кафу од смокава.**

Са 100 фор. јемчимо, да је наш еспап истинит и чист. 150—200

Почем се наш еспап од других подражава; то обраћамо пажњу на наш заштитни жиг. Кафа наша од смокава добија се у белим завитцима са златним натписом. Кафу ову од смокве производа творница

Viktor Schmidt & Söhne

у Бечу Wieden, Aleegasse Nr. 48.

Главно стовариште у Новоме Саду у трговини: код **Емериха Дингена и Браће Вагнера.** У Н. Паланки код **Нађ Деже.** J. Фриша G. Bienert у Вршцу. Опште аустро-угарско чиновничко друштво за потрошарину у Оршави. А. Бошковић и синови Панчево. Адалберт Шверер у Филипову. Паја Арсенић, Илок.

SCHUTZ-MARKE S&S REEL

БОНБОНИ од БОКВИЦЕ

за прса, од кашља, од промуклости, од слуза (Schleim), од тако званог магарећег кашља код деце (Keuchhusten.) Такође против бола у плући и прсима.

Боквица је биљка, коју је бог створио за лек и спасење болујућег човечанства. Биљка ова има у себи ту силу, да лечи грпобољу и душник. Што се тиче нашег производа, јамчимо, да се у овим бонбонима налази чиста смеса од шећера и од сока од боквице. Чинимо пажљивим на наш заштитни жиг (Schutzmarke.)

Victor Schmidt & Söhne

Боквични бонбони по цени од 30 кр. кутијица могу се добити код:

k. k. Landesbef. Fabrikanten, Wien, Wieden, Aleegasse 48.

У Н. Саду: код Г. Плавшића, Е. Дингена; браће Вагнера, Д. Коде; В. Швела, Л. Ц. Јунгингера у Петроварадину, М. Ритер Перјамош (Банат.) Х. А. Волтман, Н. Ђуришић у Руми, Ђ. Петровић Ириг, Joc. Bax у Земуну. Л. С. Месаровић Осек, J. Фриша у Вршцу, Опште аустро-угарско чиновничко друштво за потрошарину у Оршави. В. Стефановић Бела Црква. В. Лазаревић Сурчин. Rud. Reich, B. Pipel, Verőce, Г. Еленер Варјаш. Тима Крестић Тител. Паја Арсенић, Илок.

Одговорни уредник др. Светозар Милетић,

Српска народна задружна штампарија.